

Moslims in Amsterdam

Bevindingen en aanbevelingen

DIT STADSRAPPORT IS ONDERDEEL VAN EEN reeks monitorende rapporten, getiteld Moslims in EU-steden dat 11 steden in de Europese Unie met een substantiële moslimbevolking onderzoekt.

Elk rapport richt zich op [één van] de volgende wijken of gemeentes in elke stad voor een grondigere dieptestudie: Slotervaart, Amsterdam; Borgerhout, Antwerpen; Kreuzberg, Berlijn; Nørrebro, Kopenhagen; Hamburg-Mitte, Hamburg; Evington, Spinney Hills, Stoneygate, Leicester; derde Arrondissement, Marseille; achttiende Arrondissement, Parijs; Feijenoord, Rotterdam; Järvafältet, Stockholm; en Waltham Forest, Londen.

Deze rapporten zijn een antwoord op de voornaamste trends ten aanzien van de situatie van in Europa wonende moslims. Of het nu gaat om staatsburgers of migranten, autochtoon-geboren of net aangekomen; de moslims zijn een groeiende en gevarieerde bevolking. Een bevolking die Europa presenteert met de grote publieke beleidsuitdaging ten aanzien van het verzekeren van gelijke rechten en kansen voor alle mensen in een klimaat van snelgroeiende diversiteit.

Achtergrond

- Moslims leven verspreid over Amsterdam, maar zijn geconcentreerd in de oude buurten dicht bij het stadscentrum, zoals De Pijp en De Baarsjes, en ook steeds meer in de westelijke buitenwijken, zoals Slotervaart.
- Dit rapport laat zien dat veel moslim- en niet-moslimondervraagden zich sterk hechten aan hun lokale gebied, stad en land. Het vertrouwensniveau in hun stadsbestuur is relatief hoog. Meer dan 30 procent van de moslimhuishoudens in Amsterdam leeft van een minimumloon. Tweede generatie moslims zijn beter opgeleid en hebben betere banen, waardoor dit percentage waarschijnlijk omlaag zal gaan. Toch blijft het een feit dat, vanwege vooroordelen over hen, moslims nog steeds meer sociaal-economische moeilijkheden ondervinden, net zoals andere groepen in de maatschappij. Moslimgemeenschappen worden in de Nederlandse maatschappij, die bang is voor religieuze en etnische diversiteit, mogelijk als zondebok aangewezen.
- Beleid dat raciale en etnische vooroordelen aanpakt zou ook moeten leiden tot een daling in anti-moslim vooroordelen.
- Het veldwerk voor dit rapport bestond uit 200 persoonlijke diepte-interviews met lokale bewoners (107 moslims en 93 niet-moslims) die in de wijk Slotervaart wonen. De interviews werden in het Nederlands, Turks en Marokkaans gehouden. De ter sprake gebrachte kwesties werden verder onderzocht in zes aandachtsgroepsdiscussies met moslimwoningers. Er werden extra interviews gedaan met lokale professionals, zoals leraren en gezondheidszorgmedewerkers, gemeenschapsvertegenwoordigers, niet-overheidsorganisaties en deskundigen betrokken bij anti-discriminatie en integratiezaken. Ongeveer 300 mensen, voornamelijk uit het Slotervaartgebied maar ook inwoners uit andere delen in Amsterdam, vormen de basis voor de analyse van dit rapport.

Belangrijkste bevindingen per hoofdgebied

Identiteit en thuishoren

- Voor moslims is het gevoel van thuishoren op het lokale en stadsniveau veel sterker dan op het nationale niveau. Voor niet-moslims, is het niveau van zich nationaal thuis voelen enigszins groter dan hun gevoel van thuishoren in de stad of regio.
- Moslims en niet-moslims in Slotervaart voelen zich erg thuis in Amsterdam, waar ruim 80 procent van beide groepen zich thuis voelt. Van de 59 moslims die aangaven dat ze niet thuishoren en zich niet thuis voelen in Amsterdam zijn er 13 die naar racisme en discriminatie verwezen. Van de 42 niet-moslims gaven er 3 aan dat ze zich niet thuis voelen, omdat er zoveel mensen van etnische minderheidsgroepen zijn en 2 gaven aan dat ze gediscrimineerd werden.
- Gehecht zijn aan de buurt was enigszins sterker onder moslimondervraagden (met 80 procent) dan onder niet-moslims (70 procent). Meer dan de helft van de ondervraagden (55%) van de Foundations enquête gaf aan dat ze tevreden waren over de buurt waar ze wonen.
- Culturele identificatie met Nederland was met bijna 60 procent erg hoog onder moslims. Ze voelen zich Nederlander en onder niet-moslims was dat percentage nog hoger met 91 procent. De kloof tussen moslims en niet-moslims is zorgelijk als moslims die zich Nederlands voelen gevraagd werd of anderen dat ook vonden. Eenenvertig procent van de moslimondervraagden dacht dat anderen hen als Nederlander zagen, terwijl 59 procent geloofde dat anderen hen niet als Nederlander zagen.
- Een zichtbare religieuze identiteit heeft geen negatief effect op het gevoel van thuis voelen in Nederland: onder moslims die zichtbare religieuze identificatie droeg, voelde 82 procent zich sterk of redelijk sterk thuis in Nederland. Voor moslims die hun religie niet zichtbaar laten zien is dit percentage 78 procent.

Opleiding

- Over het algemeen waren moslimondervraagden redelijk positief over hun scholen. Van de moslimondervraagden was 54 procent tevreden met de kwaliteit van het basisonderwijs en 42 procent van de niet-moslims was daar tevreden over. Iets meer dan 50 procent van de moslims en 30 procent van de niet-moslimondervraagden waren tevreden met het voortgezet onderwijs.
- Zeventig procent van de moslims en 44 procent van de niet-moslimondervraagden vonden dat scholen respect toonden voor religieuze gebruiken van mensen van andere geloven.
- Moslimouders maken zich zorgen over de omvang en impact van segregatie op het voortgezet onderwijs. Ouders maken zich zorgen over de slechte kwaliteit van scholen en problemen voor hun kinderen om in de maatschappij te integreren, vanwege de sterk gesegregerde scholen waar de

meerderheid van de leerlingen van niet-westerse minderheidsachtergronden zijn.

- In Amsterdam zijn er een aantal initiatieven die als voorbeeld kunnen dienen en tot doel hebben de schoolprestaties van slechtpresterende kinderen uit achtergestelde buurten te verbeteren. Deze initiatieven betrekken privéorganisaties, het stadsbestuur, families en vrijwilligers en zouden ook nuttig kunnen zijn voor andere Nederlandse steden en in de rest van Europa.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

Het project Campus New West brengt leerlingen van 8-16 jaar in contact met het bedrijfsleven, om ze kennis te laten maken met verschillende beroepen en ze meer bewust te maken van diploma-eisen voor verschillende beroepen. Het doel van het project is om leerlingen te helpen betere opleidingskeuzes te maken die hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten. Meer dan 200 bedrijven doen mee aan het project door ééndagsstages, praktische opdrachten of mentoren en coaches te bieden. In 2007 deden meer dan 6.000 leerlingen mee met het project.

Werkgelegenheid

- Uit recent vergelijkend onderzoek naar de werkende bevolking in Amsterdam (15-64 jaar) bleek dat het percentage werkenden bij Turken (53 procent) en Marokkanen (51 procent) beduidend lager lag dan bij de autochtone Nederlander (78 procent) en mensen met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond (67 procent).
- Op de arbeidsmarkt wordt onder werkende en werkloze moslims etnische discriminatie vaker gezien als reden voor discriminatie dan religie. Werkende moslims rapporteren minder snel discriminatie dan werkzoekende moslims. Van de moslims die gediscrimineerd werden bij het zoeken naar werk, dacht 25 procent dat het door hun etnische afkomst kwam en 12,5 procent wistte het aan hun religie.
- Zowel moslim- (53,3 procent) als niet-moslimondervraagden (58,5 procent) vonden dat er voldoende respect op de werkplek was voor verschillende religieuze gebruiken. Een relatief hoog percentage van beide groepen gaf als antwoord "weet het niet" bij de vraag of er voldoende respect voor verschillende religieuze gebruiken op de werkplek was.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

Vlam, een vrouwen centrum dat in 2008 in Slotervaart is opgericht, helpt vrouwen werk of scholing te vinden door informatie, assertiviteitscursussen en individueel beroepsadvies aan te bieden.

Huisvesting

- Vijftig procent van de niet-moslims en 65,1 procent van de moslims huurt hun huis via de sociale woningbouw. Meer niet-moslims dan moslims hebben hun eigen huis (met een hypotheek) of huren via een privé huisbaas.
- Moslimondervraagden wensten een gevarieerde buurt waar ook autochtone Nederlandse families en individuen wonen.

- Ondervraagden maakten zich zorgen over de impact van stadsvernieuwingen, lange wachtlijsten voor sociale huisvesting en de hoge huren in Amsterdam. Sommige moslimondervraagden interpreteerden het stadsvernieuwingbeleid om families te verplaatsen als het verergeren van segregatie in bepaalde delen van Amsterdam en het groter maken van de kloof tussen verschillende groepen in de maatschappij.

Gezondheid

- De grote meerderheid van moslim en niet-moslimondervraagden waren tevreden en waardeerden de Amsterdamse gezondheidszorg.
- De meeste mensen (67 procent van de moslims en 55,3 procent van de niet-moslims) vonden dat ziekenhuizen de gebruiken van mensen van andere religies respecteerden.
- Ondanks de voornamelijk positieve reacties over de gezondheidszorg, komen mensen van etnische minderheden barrières tegen bij de toegankelijkheid en het krijgen van cultuurgebonden gezondheidszorg, zoals o.a. taal- en religiewensen. Deze zaken zijn vooral van belang voor oudere moslims.

Politiebewaking en beveiliging

- Niet-moslims die slachtoffer zijn geworden van misdadend doen eerder aangifte bij de politie vergeleken met moslims. In aandachtsgroepen beschreven sommige moslimdeelnemers die het slachtoffer waren geworden van misdadend dat ze een trage of helemaal geen reactie kregen als ze aangifte deden van de misdadend.
- Van degenen die de afgelopen twaalf maanden in contact kwamen met de politie, was de meerderheid van zowel moslim- (71,4 procent) als niet-moslimondervraagden (62,5 procent) tevreden met de reactie. Mensen die niet tevreden waren rapporteerden vaak dat de politie hen onbeleefd had behandeld of dat ze niet serieus werden genomen.
- In 2007 en 2008 was 12 procent van de politie in Amsterdam en vijf dichtbij gelegen gemeentes van een etnische minderheidsgroep. Dit is een toename vergeleken met de jaren ervoor. In Amsterdam en andere plaatsen zijn etnische minderheden oververtegenwoordigd in de lagere rangen van het politiekorps. Binnenlandse Zaken pakt dit aan door ten doel te stellen dat 30 procent van de hogere rangen in 2011 door vrouwen en etnische minderheden te laten vervullen.
- Een relatief groot deel van de Marokkaanse deelnemers in de aandachtsgroep rapporteerde dat hun buurt “redelijk veilig is” en dat negatieve beelden van hun gemeenschap voornamelijk door de media werden gecreëerd.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

Sinds november 2006 zijn er straatcoaches actief om conflicten op te lossen en de orde te handhaven. Ze patrouilleren per fiets in bepaalde buurten en rapporteren problemen aan huisteam die huisbezoeken brengen aan individuen en de families van de “herrieschoppers”. Een substantieel deel van het huisteam

is van Marokkaanse afkomst. Dit systeem van toegenomen toezicht vermindert overlast van jongeren in Slotervaart.

Deelname en staatsburgerschap

- Bijna 40 procent van de moslimondervraagden en 21 van de niet-moslims zeiden dat ze gerechtigd waren om bij landelijke verkiezingen te stemmen. Hiervan stemden 76,8 procent van de moslims en 70,6 van de niet-moslims in de afgelopen landelijke verkiezing (2006). Veel meer waren gerechtigd om bij de gemeentelijke verkiezingen te stemmen: respectievelijk 83,8 en 89,4 procent.
- Zowel op het landelijke als op het lokale niveau worden mensen met een moslimachtergrond verkozen. Ook leden van het parlement, senior regeringsministers en een aantal leden van de Amsterdamse gemeenteraad zijn moslim. In Slotervaart waren de vorige en de huidige gemeenteraadvoorzitter en een aantal raadsleden moslim.
- Politieke participatie is niet alleen beperkt tot stemmen. Een groter gedeelte van moslimondervraagden (40,6 procent) dan niet-moslims (19,4 procent) heeft in de afgelopen 12 maanden deelgenomen aan een vergadering of bijeenkomst over lokale faciliteiten of problemen in hun buurt. Dit is veel hoger dan het percentage voor Amsterdam in het geheel (13 procent) dat in 2007 gerapporteerd werd.
- Een overeenkomstig aantal moslims (41 procent) en niet-moslims (43,6 procent) denken dat zij invloed kunnen uitoefenen op besluiten op het gemeentelijke niveau. Bij nationale verkiezingen is er een groter verschil te zien. Moslims (22,6 procent) zijn minder geneigd te geloven dat ze invloed kunnen uitoefenen op besluiten op het landelijke niveau dan niet-moslims (35,5).
- Zowel moslims als niet-Moslims hebben meer vertrouwen in de rechterlijke macht dan de landelijke regering of parlement, met ruim 70 procent van de moslims vergeleken met 55 procent van de niet-moslims die “veel” of “redelijk veel” vertrouwen hebben in de rechterlijke macht. Het gevoel van vertrouwen in de gemeente was veel hoger bij beide groepen vergeleken met de landelijke regering.

VERANDERING OP LOKAAL NIVEAU

Als reactie op de moord op filmregisseur Theo van Gogh in 2004 startte de gemeente van Amsterdam het actieprogramma “Wij Amsterdammers”. Het programma benadrukt de ontwikkeling van een gemeenschappelijke identiteit en de lokale identiteit als inwoner van Amsterdam boven de nationale identiteit. Centraal voor deze aanpak staan de publieke campagnes die zowel de diversiteit als de eenheid van de Amsterdamse bevolking benadrukken.

Media

- Een onderzoek door een Nederlandse organisatie uit 2008 wees uit dat 80 procent van de Nederlanders eens per week een Nederlandse krant leest, voor Marokkanen is dit percentage 60 en voor Turken 39 procent. Onder de Turkse

gemeenschap las 8 procent alleen Turkse kranten en 19 procent las zowel Nederlandse als Turkse kranten.

- De aandachtsgroepen gaven aan dat veel tweedegeneratie Nederlanders van Turkse en Marokkaanse afkomst Nederlandse kranten lezen, inclusief De Telegraaf waarvan de verslaggeving over de Islam en moslims voornamelijk negatief is.
- Behalve bij kranten zoals De Telegraaf en commerciële televisiezenders zoals SBS6, is de verslaggeving over Nederlandse moslims en zaken gerelateerd aan de Islam in Nederland verbeterd en worden ze door moslims gezien als minder negatief of eenzijdig.
- De Amsterdamse gemeenteraad promoot diversiteit en een positieve representatie van haar gevarieerde bevolking door publieke evenementen en media-inspanningen, zoals o.a. publieke campagnes die aandacht besteden aan diverse bevolkingsgroepen, het sponsoren van multiculturele series op lokale tv-zenders en het ondersteunen van media-initiatieven met jonge Nederlandse moslims.

Belangrijkste aanbevelingen

- De gemeente Amsterdam zou stappen moeten ondernemen om de ervaringen en gevoelens van uitsluiting van moslims in sociale, economische en politieke kringen aan te pakken. Op bewijs gebaseerde beleidsreacties vereisen het vastleggen van specifieke ervaringen van moslims door frequent en uitvoerig toezicht en het verzamelen van gegevens.
- De gemeente Amsterdam zou kansen voor meer betrokkenheid en meer interactie tussen diverse bevolkingsgroepen moeten blijven ondersteunen. De deelgemeentes van Amsterdam zouden bijvoorbeeld met anderen moeten samenwerken, zoals sportclubs en buurthuizen, om projecten te ontwikkelen die interreligieuze en interetnische betrokkenheid door sport, uitwisselingen en andere leuke activiteiten promoot en stimuleert.
- De gemeente en deelgemeentes in Amsterdam zouden specifieke programma's moeten ontwikkelen om etnische segregatie op scholen tegen te gaan. De gemeente en deelgemeentes zouden scholen en ouders moeten stimuleren en steunen om initiatieven te ontwikkelen, om segregatie op scholen tegen te gaan. Verder zouden scholen sport- en schooluitwisselingen met andere scholen moeten organiseren om contact tussen leerlingen met verschillende achtergronden te stimuleren. Dit zou om leerlingen van privé- en publieke scholen en religieuze scholen gaan.
- Taalcursussen zouden lessen moeten bieden die aangepast zijn aan het niveau van mensen, hun behoeftes, wensen en persoonlijke situaties. Zo'n integrale aanpak kost misschien meer en is moeilijker te organiseren, maar zal effectiever

zijn. In samenwerking met het Centrum voor Werk en Inkomens zou de gemeente werklozen moeten stimuleren en helpen om werk te vinden door taalcursussen te integreren in de gehele aanpak.

- Gemeentelijke autoriteiten zouden beleid moeten richten op buurten die deel uitmaken van renoverings- of stadsvernieuwingsplannen. Bij de planning en uitvoering moet rekening gehouden worden met de sociale, economische en culturele behoeften van de buurt. De gemeentelijke autoriteiten en woningbouwverenigingen zouden erop toe moeten zien dat actuele en betere informatie over huisvestingsplannen en kansen ruim beschikbaar en makkelijk toegankelijk zijn voor bevolkingsgroepen in achtergestelde en/of geïsoleerde omstandigheden. Informatie zou beschikbaar moeten zijn in verschillende talen en op geschikte locaties, zoals religieuze en culturele locaties, bijvoorbeeld in moskeeën.
- De Amsterdamse politie zou projecten die gebaseerd zijn op het Slotervaartmodel, die vertrouwen tussen de politie en de gemeenschap opbouwen, in andere gebieden van de stad moeten behouden en uitbreiden. Dit model voedt de dialoog en betreft moslims, zoals moskeebestuurders, bij communicatie met de buurt. Het zou niet van fundamenteel belang moeten zijn om moslims er bij te betrekken om vastgestelde doelen van de gemeente, politie en andere beleidsvormers te halen, maar zou gedaan moeten worden met de intentie om weer begrip te krijgen voor alle betrokkenen.
- Het Anti Discriminatie Bureau en de politie zouden een bewustzijns- en informatiecampagne moeten ontwikkelen die mensen die slachtoffer van discriminatie zijn stimuleert om aangifte bij de politie te doen. De politie zou een redelijke termijn moeten vaststellen waarin een klacht opgelost moet zijn, de huidige procedure duurt tussen de anderhalf en drie jaar en dat is onredelijk lang.
- De moslimse burgermaatschappij, moskeeën en leiders zouden het belang van burgerschap meer moeten promoten en individuen moeten aanmoedigen een grotere rol op burgerlijke forums en platforms in de stad te spelen, bijvoorbeeld als oudervoogd en meer betrokken te zijn bij organisaties zoals musea, bibliotheken en buurtgroepen.

Voor meer informatie

Om meer informatie te verkrijgen over deze bevindingen en het project At Home in Europe contacteert u Klaus Dik Nielsen, Advocacy Officer, Project At Home in Europe | Open Society Foundations
Werk: +44 (0) 207 031 1714 |
Mobiel: +44 (0) 791 769 5286 |
Klaus.nielsen@osf-eu.org |
www.soros.org/initiatives/home

Open Society Foundations

De Open Society Foundations werkt aan de opbouw van vitale en verdraagzame democratieën waarvan overheden verantwoording verschuldigd zijn aan hun inwoners. Samen met lokale overheden in meer dan 70 landen, ondersteunt de Open Society Foundations rechtvaardigheid en mensenrechten, vrijheid van meningsuiting en toegang tot openbare gezondheidszorg en onderwijs.